(سەرەتای گفت) بۆنی چیاکانمانی لە نەمساوە بۆ قاهیرە لەگەڵ خۆیدا هەڵگرتبوو

یوسف ئەلعانی

و:عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

(1)

لە ڤێستیڤاڵی حەڤدەهەمی قاهیرەی نێودەوڵەتی (20-30 ئەیلولی 2005) بۆ شانۆی ئەزموونگەریی، ژمارەی شانۆگەرییەکان لە (150) نمایش تێپەڕی کرد.. وەك هەمیشە ئەو نمایشانە بە سەر هەموو شانۆکانی قاهیرە دابەش کرابوون، رۆژانە ژمارەی نمایشەکان دەگەیشتنە (10) نمایش و هەندێکیان دەچوونە نێو –پێشبڕکێ- و هەندێکی دیکە تەنها بۆ جەماوەر پێشکەش دەکران، ئەوەو وێڕای کردنەوەی پانتاییەك بۆ گفتوگۆ کردن لە لایەن بینەرو رەخنەگرانەوە لە سەر ئەو نمایشانە، ئەو کۆڕە فیکریانەش بەرێوە دەچوون، کە شان بە شانی ئەو نمایشانە پێشکەش دەکران.

بەشداریکردن لە ڤێستیڤاڵ، هەمیشەو بە تایبەتی لەو ڤێستیڤاڵەدا تەواوی دەوڵەتە جیاوازەکانی دەگرێتەوە، کە لە رێگەی تیپەکانیان ئەزموونی جیاوازی خۆیان بنوێنن، هەر دەبێت وابێت، واتە لێرەدا ڤێستیڤاڵ تایبەتمەندی (ئەزموون)ی تێدا دەبینرێت، کە بەراستی لەگەڵ ئامانجی ئەو ڤێستیڤاڵەی قاهیرە دەگونجا.

من لە نمایشکەران نەبووم، یان ئەوانەی لە هەڵسێنگەران دەژمێردرێن، بەڵکو وەك دەستەی تەحکیم و جیاکەرەوەی ئەو کارانە بووین، کە بە توانای خۆیان شایانی خەڵاتی ڤێستیڤاڵن، بە پێی ئەوەش شانۆیی عیراقی یەکێك لەو شانۆگەرییانە بوو، کە بە توانای خۆی لە نمایشی (سووتانی بنەوشەکان)ی تیپی نەتەوەیی و دەرهێنانی (حیدر منعپر) خەڵاتی سینۆگرافیای بەدەست هێنا.

بەڵام ئەوەی دڵخۆش و ناخۆشی کردین لە هەمان کاتدا، دیتنی ئەو کوڕ و کچە لاوە هونەرمەندە عیراقییەی کوردستانی عیراق بوو، کە من نازانم لە ماوەی ئەو هەموو کاتە لە کوێ بوون و بۆ من نەمدیوون..

(نیگار حەسیب) لاویکە، من لە کۆلیجی هونەری بەغدا ناسیبووم، کە هەتا ئێستاش هەر گەنجە، هەروەها (شەماڵ عومەر) ئەو گەنجە هێمنەی کە زیرەکی لە چاوە بریسکەدارەکانیدا دەخوێنیەوە، لەو ئاسۆیەدا بە دوای شتی نوێدا دەگەڕێت تاکو بیقۆزێتەوەو یارییەکی

پیشەگەری داهێنەرانەی لە تەكدا بكات، تا فەزایەكی نوێ بۆ دەربڕین بە زمانی جەستە و دەنگی ئەفسونكارانەی هاوڕێكەیو ژنە-دلْرفێنەكەی- نیگار بدۆزێتەوە.

ئەوەی كە من ناسیمو رایچلەكاندم بە هەردوو دیوە خۆش و ناخۆشەكەی- ئەوە بوو كە (شەماڵ) و (نیگار) لەگەڵ ئەو كچە نەمساوییە (ئەلیس مورتگ) یەكێك لە نمایشەكانی ڤیستیڤاڵیان پێشكەش كرد، ئەو نمایشەی ئەوان هەڵگری جیاكاریو تایبەتمەندییەك بوو، كە سەرەتا نامۆ دەكەوتەوە، بەڵام دواتر لە پاش دیتنی دەیخستیە نێو پتەویو قوڵایی چەمكی داهێنەرێكی ئەزموونگەرا، كە زمانی جەستەو یادەوەری دەنگی بە یەكەوە كۆ كردبۆوە، شەماڵ عومەر ناوی دەرهێنەر و بەشداركاری (سەرەتای گفت) تاقیگەی لالیشی بۆ كاری شانۆی نەمساوی پێشكەش كردین...

كەواتە ئەو -دوو هونەرمەندە- بۆنی جیاوو رەنگی دەشتی سەوزییان لەگەڵ خۆ هەڵگرتبوو.. لێرە –نەمسا-ئەوانی پێشكەش كرد، یان ئەوان –نەمسا- و شانۆیەكەیان پێشكەش دەكرد.. بە وشەیەكی وردتر..ئەوە ئەو بەشە بوو، كە دەبووە جێگەی داخ.. دانیشتبوومو هەر چێژم لێدەدیتو بە سەرسامی لێی ورد دەبوومەوەو شانازیم بەو ئەزموونە شیرینو جوانە دەكرد، ئەو كچە نەمساوییەی لەگەڵیان بوو هەندێك جار –وێنەكەی تەواو دەكرد- هەروەها نەوایەكی نزیك یان دووری لە دەنگ دەخستەسەر.

دوای دیتنی نمایشەكە دكتۆر –عەقیل- گوتی دوای دیتنی نمایشەكە، كاتێك بۆ جاری دووەم دووبارەی دەكەمەوەو لەگەڵ ئەو جۆشو خرۆشەی بینەراندا ناتوانین لە نمایشی یەكەم ئامادە بینەوە: ئایا دوو عیراقیو ئەكتەرێكی نەمساوی لە (بنكەی ئیبداعی هونەری) نمایشێك پێشكەش دەكەن كە ئۆپێرای تێدایە، هەڵگری حەساسیەتێكی ئیستێتیكیو رۆحی شیعرو لیریكیەكی ئەوەندە بەرزە؟ كەواتە هەر دەبێت ئەو ئەزموونە جوانە بەختی لەو بە یەكگەیشتنە هێمنەدا هەبێت، ئەزموونێك كە دواتر چنینی داوەكانی لە تاقیگەی-لالیش- بۆ كاری شانۆ بە ناوی نەمسا تەواو كردووە.

نمایشی (سەرەتای قسەوباس) شایانی قسەكردنێكی بێ كۆتاییە، ئەگەر دەتەوێت جەخت لە هەموو لایەكانی بكەیت، ئەو نمایشە دەمخاتە نێو كۆمەڵێك تێزی ئەوەندە بەرفرەوان كە هیچ مەجالێكی بۆ نییە، دەمخاتە نێو پەڵەیەك لە تیشك، كە دەمەوێت بە خاكەرایی دەستی بە سەردا بگرم سەرسامیەكی قوڵ قوڵ دەمخرۆشێنێت... بە درێژایی نمایشەكە (نیگار حەسیب) بە گۆرانیە سەرسامكەرەكەی بێ سنوور دەنگی لێهەڵدەبڕی، وەك سیحر دەڕژا، نەك هەر تەنها

له ڕێگەی دەنگەوە، بەڵكو لە ڕێگەی دواندنی دڵو ڕۆحەوە...تەنها دەنگە دەگمەنو داهێنەرەكان شانیان لە شانی ئەو دەدا.

لەگەڵ ئەو گۆڕانییەدا ڕەنگ لە تەعبیركردنو ئیحساسی دەڕژا، هەندێك جار لە لوتكەی چیا دای دەنان، كە لەوێ دەتوانی لەگەڵ ئاسمانی بەرز بدوێیت، میهری لێدەڕژا هەروەها لەوێ دەتوانیت سەیری دەشتیش بكەیت، بە بوێری و سەرسەختیو جوامێری دەنگی هەڵدەبڕی، تاكو ئەوەی لایەتی بیگێڕێتەوە..

ئای خوایە ئەو ڕۆژەی ئەو نمایشەم دیت، چەند بە عیراقیبوونی خۆم سەربەرز بووم، لە میانی ئەو دەسلەملانە سۆزاوییەی نێوان دەنگی نیشتمانمو كۆكردنەوەی باكورو باشور وەك هونەرێكی سەرسوڕهێنەر، هەروەها توانیبووی لەگەڵ خۆی ئەو تێكەڵبوونە لە بزاوتێكی گرانو ئاساندا لە یەككاتدا بە یەكەوە كۆبكاتەوە، بۆ ئەوەی دەربڕینی زمان تەجاوزی سنووری وشەكان بكات، بۆ ئەوەی وێنەیەك بكێشێت لە میانیەوە مرۆڤی داهێنەر خۆی بگێڕێتەوە... زمانێك كە لە مێشكی سەرسامكەرانیو بینەرانیدا ڕەنگدانەوەی ماوەتەوە... (نیگار)یش لەو وێنەیەدا ڕەنگێكی هەلگرتبوو ڕەنگێك تەجاوزی هەستە سەیرەكانمانی دەكرد، بە شێوەیەك كە وەسف ناكرێت..!

خۆزگە ئەوە پەڵەیەك بێت لە تیشك وەك ئەمەكێكی من بۆ عومەر و نیگار و ئەلیس، هەموو ئەوانەی لە دوورو نزیك بەشدارییان كردووە... هیوادارم ئەو ئەزموونە زێتر قوڵ بێتەوەو بەرفرەوان بێت، جێگەیەكی پڕشنگداری لە عیراقی خۆشەویستماندا هەبێت.

(2)

لە بازنەی ئەو ڕۆشناییەی كە لە ژمارەی پێشوودا خوێندمانەوە.. دیدێك لە دەرەوەی نمایشی شانۆییەوە..تەعبیری لە هەستەكانی ئێمەو ئەو ئاماژەیە دەكرد كە هونەرمەند (شەماڵ عومەر)و (نیگار حەسیب)و هاوڕێ نەمساویەكەیان (ئەلیس) لە ئێمەیاندا جێهێشت بوو...بۆ ئەوەی سروشتو پرنسیبەكانی ئەو كارە بە هەموو تایبەتمەندی میتۆدییەكانیەوە بناسین، پێویستە لە ڕێگەی چۆنیو بۆچی دروستكەرەكەیو چۆنێتی سەیركردنی ئەوەی كە پێشكەشیان كردووە بچینە ناوییەوە، هەروەها بۆ ئەوەی لە هەمان كاتدا پێویستە ئەو تاقیگەیە بناسین كە لە بواری تیۆرییو بەجێگەیاندن، بۆچوونی ئەوانی تێدا چڕۆی كردووە..

لە سەرەتا لای خۆیان جەختیان لە گرنگی دەنگ دەكردەوە..ئەوان وەك دەڵێن: (لە تاقیگەی –لالیش- بەهای دەنگ وەك بوونەوەرێكی زیندوو وایە، ئامانجیش ئەوە نییە كە گوتراوی

بیستراوو بەیەکگەیاندن بگوازینەوە، بەڵکو بە پێچەوانەوە..ئەو لە بارەی خۆیەوە دەدوا، هەروەها هەوڵیان دەدا بگەنە ئەژدیهای کڕ کەوتوو ناخی جەستەمان).

دەنگ بۆ جەستە، چاوگ و دینامیکیەت و پاڵنەرە ، گۆرانیش هەر تەنها گۆرانی نییە، بەڵکو کردەیە، یان هەندێك جار نوێنەرایەتی رووداو دەکات، نەك هێندە بەڵکو بۆ خۆی دەبێتە خودی رووداو..دەنگ و گۆرانی چوونە قوڵایی دەقی درامی نییە، بەڵکو هەوڵ دەدەن لەو رێگەیەوە تەجاوزی ئیشکالیەتە کۆنەکان بکەن..

دەنگ لای ئێمە ئەوە نییە کە لە ئۆپێراوو تەکنیکە نوێیەکان بەجێدەهێنرێت، بەڵکو کارپێکردن و تەوزیفکردنێکی دیکەیە.

دەنگ چاوگی بنەڕەتیە خۆی وێنە دروست دەکات..جۆرێکە لە گۆرانی.. گۆرانی گوتنیش بە لای ئێمە رێگەی جۆراوجۆرو رەنگاورەنگی هەیەو کۆمەڵە دەقێکی خودییە..

(نیگار حەسیب) دەڵێت: مرۆ هەمیشە سەیر دەکات چی لە پێشە..من سەیر ناکەم چیم لە پشتە، بەڵام دەنگ لە فەزاوە دەبیسم.. گرنگی زۆر بەو مەسەلەیە دەدەم، من مانای گۆرانی لە رێگەی هەستەوە تەرجەمە ناکەم، هەروەها هەوڵ نادەم خەم لە توێی وشەدا تەرجەمە بکەم.. بەڵام هەست بە نەغمەکانی دەکەم.

هەندێك جار (نیگار) ئاماژەی تایبەت بەخۆی دەنێرێت-شەماڵ عومەر- دەڵێت بەڵام جەماوەر بە شێوەی جۆراوجۆر وەریدەگرێت..(شەماڵ) جیایە لە کەسێکی دیکەو شانۆش وەك چالاکی ئیبداعی مرۆیی لای ئەو بوارێکە بۆ گۆڕان و بەدواداگەڕان لە سێ ئاستدا:

یەکەم: لە رێگەی نواندنەوە، لە تاقیگەکەماندا بەرەو سەربەخۆیی ئەکتەر هەنگاو دەنێین، بۆ ئەوەی لە بەجێگەیاندندا ئازاد بێت.

دووەم: شانۆی ئەزمونگەری هاوچەرخ لە رێگەی دەرهاوێشتەی دەلالەتەکانی دیکەوە لە بوونەرێکی کاراوە دەگۆڕێت بۆ بەشێك لە پرۆسەی ئیبداعی.

سێیەم: ئەو گۆڕانە دەلالەتی دیکەی هەیە، کە پێی گەیشتووین..ئەو گۆڕانەی کە بوونەوەرێکی زیندوو پێی هەڵدەسێت لە پێناو هێنانە کایەی بەرزترین ئاست لە هێز، وەك مرۆڤ دەگۆڕێت بۆ چێژ وەرگرتن لە خود، لێرەوە ئەو بکەرە راست دەبێتەوەو هیچ شتێك لە دەرەوەی خودی خۆی ناخاتە روو..لە بەرامبەر ئەوەشدا دەیانەوێت بینەر کردەی مرۆیانەی خۆی بەجێبهێنێت.

تاقیگەکەمان-لالیش-هەڵبژاردنی ویستگەرایانە دەبزوێنێت.. ویستگەرایی بە منی (دەرهێنەر) وەك ئەوەی کە ناونراوم دەبەخشێت، من ناو لە خۆم دەنێم –چاودێر- ئەوە ئازادیم زێتر پێدەبەخشێت بۆ ئەوەی ون بم، بەڵام نەك تەنها لە میانی شتە جوانەکاندا، بەڵکو لە میانی شتە خەمگینەکانیشدا..کەوایە لێرە دەرفەتێك بۆ بێدەنگی نییە، بەردەوام یادەوەری ئامادەیە. جیاوازی نێوان تاقیگەی لالیش‌و شانۆی خۆرئاوایی، خۆی لە دوا بەکارهێنانی جەستە لە زەمان‌و مەکاندا حەشارداوە.. من نە بایی دەبم‌و نە لە نمایشدا خۆم ناچار دەکەم، بەڵکو چاودێری پێداویستیەکانی بەیەکگەیشتنی نێوان خۆم‌و زەوی دەکەم، هەروەها من (ئەکتەر) بە بەرزتر تەماشا ناکەم، بەڵکو دەمەوێت لە میانی جێگەیەکی دیاریکراوو حاڵەتێکی تەکنیکی تەواو مرۆڤێك بیبینم.

گفتوگۆی نێوان بەشەکانی جەستەم‌و..نەغمەکان وەك جەستە وام لێدەکەن کە وەڵامم بۆیان هەبێت، لێرەدا گۆرانی کارو کردەیە، بۆیە هەندێك جار من دادەنیشم‌و گۆرانی دەڵێم‌و جەستەم ئازاد دەکەم..دەنگ‌و گۆرانی هەردووکیان چاوگی جولەن..بەڵام لە بارەی بەشداری جەماوەر لە کارەکاندا هەڵبەتە بوونی هەیە چونکە کاتێك ئێمە ئەزموونێك بە گۆرانی درێژو نەغمەی جۆراوجۆرەوە پێشکەش دەکەین نیوەی جەماوەر زیاد لە (10) دەقیقە ئەو نەغمانە دەڵێنەوە..

ئەوە بۆچوونێکی کورت بوو لە سەر تاقیگەی –لالیش- کە تەبەنی ئەو نمایشەی کردبوو، بە قوڵی لە لایەن هونەرمەندی لاوی عیراقی (شەماڵ عومەر)و (نیگار حەسیب) تێگەیشتنێکی تەواو وردی بۆ کرابوو، بەڵام (ئالیس) ئەو کچە نەمساوییە بۆچوونی خۆی بۆ ئەو تاقیگەیە وا کورت کردەوەو جەختی لە سەر راهێنانە دەنگیەکان کردەوە، ئەو راهێنانانەی کە لە (نیگار)ەوە فێری ببوو، هەوڵی دابوو لە رێگەیەوە بۆ ئەو رەگو ریشە قوڵانەی ناخی خۆی بگەڕێتەوە، تاکو ئەو نەغمان بێنە دەرەوەو گفتوگۆ لە بارەی هەموو تەگەرە جەستەیی‌و دەنگییەوە بکەن.

من وەك مرۆڤ بە هەموو توانامەوە بە بێ ئەوەی لە دەرەوە شتێك هەبێت بمبزوێنێت لەو کارەدا هەستم کرد وەك کردەیەکی ویستگەرایانە بەرەو ئەساڵەتی خۆم‌و ئازادی پرۆسیسەکردنی خودی خۆم دەگەڕێمەوە.. بەردەوام ئەو کارەش لەگەڵ شەماڵ‌و نیگار وزەیەکی مرۆڤایەتی گەورەی پێدەبەخشیم، ئەوە ئەو ئەزموونەی (سەرەتای قسەوباس) بوو لە ناوەوەی هەستەکانماندا، وەك جاری پێشوو بۆنی چیاکانی عیراقم بەرز راگرت بەو شێوەیە

هەستە مرۆییەکانی رابردووی لە نەمساوە لەگەڵ خۆ هەڵگرتبوو.